

Kokhanovskaya O.V.

PECULIARITIES OF DEVELOPMENT OF THE HIGHER NATURAL AND MATHEMATICAL EDUCATION OF GIRLS IN UKRAINE AT THE XIXTH - EARLY XXTH CENTURY

The article is devoted to establishment and development of the higher natural and mathematical education of girls in Ukraine in the nineteenth – early twentieth century.

The author analyzes general historical trends in the higher education of women of this period. In addition to general historical facts, some views of teachers and scholars on the issue of women's education are considered. It is proved that natural mathematical education for a long time has been elusive for women, because for a long time it was believed that a woman is not able to study natural and mathematical sciences.

The article analyzes features of the policy of the government of Russian Empire, which included Ukraine, on the need to implement higher female education. On this basis periodization of development of education of girls was formed. The characteristics of the location of higher education is given. The author identifies key aspects of natural and mathematical education of females in largest cities of Ukraine: Kiev, Kharkov, Odessa.

The author focuses on common and distinctive features of higher female education in these cities.

The article includes statistics on the number of girls who acquired natural and mathematical education.

Key words: education, natural and mathematical education, education of girls.

УДК 378.014.621(477) «19»

Решетова І.А.*

ФУНКЦІЇ ВЧЕНИХ РАД В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ ВІТЧИЗНЯНИХ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ (1958-1990 РР.)

У статті схарактеризовано функції вчених рад вітчизняних вищих педагогічних навчальних закладів 1958-1990 рр. Дослідником було виокремлено організаційну, інформаційну, координувальну, регулювальну, контрольну функції та визначено, що функції вчених рад протягом досліджуваного періоду мали незмінну структуру, у той же час змістовний компонент реалізації функцій мав певні особливості, оскільки визначався, по-перше, змінами в законодавчій базі держави стосовно галузі вищої освіти; по-друге, зміною пріоритетів щодо розвитку освітньої політики, утвердженням нових суспільних і загальнолюдських цінностей. У ході наукового пошуку досліджено особливості реалізації функцій вчених рад вітчизняних вищих педагогічних навчальних закладів у різні періоди розвитку освітнього простору.

Ключові слова: вчена рада, функції вчених рад, вітчизняні вищі педагогічні навчальні заклади, 1958-1990 рр.

Сучасні процеси глобалізації та трансформації, які відбуваються в усіх сферах суспільного життя, знаходять своє відображення й у сфері освіти. У контексті розвитку демократії та незалежності України дедалі характернішим стає ускладнення цілей і завдань реформування вітчизняної освітньої галузі, оскільки саме вона з боку держави визначається пріоритетною сферою соціально-економічних перетворень, духовно-культурного розвитку суспільства. У цьому плані особливої актуальності набувають питання модернізації системи вищої педагогічної освіти, яка забезпечує фундаментальну наукову, професійну та практичну підготовку вчителя, здатного всебічно розвивати особистість дитини, формувати чітку громадянську позицію, національні почуття, повагу до рідної культури, традицій, мови. Про це йдеться й у законодавчих та нормативних документах – Конституції України, Законі України

* © Решетова І.А.*

«Про освіту», національній програми «Освіта» (Україна ХХІ століття), Національній доктрині розвитку освіти, Концепції педагогічної освіти в Україні.

Приєднання України до Болонського процесу зумовило необхідність оновлення функцій вчених рад вітчизняних вищих педагогічних навчальних закладів (далі – ВПНЗ), адже саме вчені ради стають тим осередком, який забезпечує ефективність входження системи вищої освіти України до європейського освітнього простору, що є одним із пріоритетних напрямків розвитку українського суспільства загалом.

Окремі питання розвитку вищої освіти в різні історичні періоди набули детального й ґрунтовного вивчення в працях провідних вітчизняних науковців. Зокрема Л. Зеленська дослідила проблему формування та розвитку колегіальних органів управління вищих навчальних закладів; О. Микитюк висвітлив організацію науково-дослідної роботи як пріоритетний напрямок діяльності вчених рад; О. Соболева визначила роль учених рад як колегіальних органів керівництва в процесі організації наукової роботи.

Сучасна педагогічна наука збагатилася також історико-педагогічним доробком вітчизняних педагогів – В. Андрущенко, І. Андрущенко, О. Антонової, В. Арешонкова, Р. Арцишевського, Н. Астрахана, Н. Басюка, П. Бойчука, Г. Бондаренка, Н. Борисенка, В. Бурлака, В. Васильчука, А. Вискушенка, В. Вітюка, О. Губенка та ін., де проблему розвитку вітчизняної вищої освіти загалом та діяльність учених рад другої половини ХХ століття зокрема розглянуто з урахуванням соціокультурних особливостей різних регіонів України.

Окремим напрямкам діяльності учених рад, зокрема розгляду проблеми взаємодії студентства та влади в контексті системи вищої педагогічної освіти, координації вченими радами вищих навчальних закладів процесу політичної соціалізації студентської молоді, присвячено роботи Н. Ісхакової, П. Куделі, Я. Подолян, Н. Шевченко, Н. Юрій, але практично відсутні дослідження цілісного характеру, які б усебічно висвітлювали діяльність учених рад ВПНЗ.

Метою статті є дослідження функцій вчених рад ВПНЗ у 1958-1990 рр. і визначення їх особливостей упродовж досліджуваного періоду.

З метою вирішення вищезазначеної проблеми було здійснено аналіз функцій учених рад вітчизняних вищих навчальних закладів 1958-1990 рр. Необхідно зазначити, що в процесі детального вивчення архівних матеріалів, а саме протоколів засідань учених рад досліджуваного періоду, нами було з'ясовано, що до функцій учених рад належали організаційна, інформаційна, координувальна, регулювальна, контрольна.

Організаційна функція вчених рад вітчизняних ВПНЗ поширювалася на весь навчально-виховний процес ВНЗ. У процесі реалізації організаційної функції вчена рада неухильно керувалася постановами Верховної ради УРСР і наказами Міністерства освіти [2], які обговорювалися не лише на засіданнях ученої ради, а й на кафедрах, академгрупах. Заходи щодо виконання постанов Верховної ради УРСР і наказів Міністерства освіти рішеннями вченої ради включалися до загального плану роботи ВНЗ, кафедр і деканатів. У такому контексті доцільно буде припустити, що організаційна й інформаційна функції вчених рад мали тісний зв'язок і взаємозумовлений характер, що було наслідком соціально-економічного, політичного та культурного стану розвитку освітнього простору ВПНЗ у період панування тоталітарного режиму. Так, досліджуючи матеріали Донецького державного архіву за 1958-1963 рр., нами була знайдена інформація щодо обговорення наказів Міністерства освіти УРСР від 04.07.1962 р. з питань процесу виконання Закону «Про зміцнення зв'язків зі школою» (протокол № 2 від 5.9.1962) [3, арк. 13-14 зв.], обговорення листа Міністерства вищої та середньої спеціальної освіти СРСР №4-37 від 31.07.1962 р. (протокол №3 від 14.9.1962 р.) [3, арк. 22-26 зв.], обговорення постанови ЦК КП України

і Ради міністрів УРСР № 897 від 07.08.1962 р «Про заходи щодо подальшого вдосконалення підбору та підготовки наукових кадрів» (протокол №5 від 26.10.1962 р) [3, арк. 43-51 зв.].

Важливо наголосити, що, досліджуючи процес реалізації вченою радою інформаційної функції, нами було виявлено підґрунтя для керування та виконання організаційної функції. Відповідно до вищезазначених постанов і наказів учена рада Донецького державного педагогічного інституту переглядала перспективний план підвищення кваліфікації викладачів на 1962-1965 рр., на його основі складала новий план на 1962-1970 рр. У процесі реалізації організаційної функції Вчена рада Донецького державного педагогічного інституту укладала угоди з інститутом гірничої справи АН УРСР про спільну науково-дослідну роботу (Угода Донецького державного педагогічного інституту з інститутом гірничої справи АН УРСР «Про спільну наукову роботу» (протокол № 6 від 16.11.1962 р.) [3, арк. 55-56 зв.] обмінювалася досвідом з Івано-Франківським педінститутом (протокол № 15 від 06.06.1963 р.) [3, арк. 161].

Необхідно наголосити, що під час засідання Вченої ради Донецького державного педагогічного інституту було обговорення досвіду роботи Івано-Франківського педінституту, в галузі діяльності Вченої ради були відзначені позитивні моменти, а саме: діяльність рад факультетів, реалізація організаційної, регулювальної та координувальної, інформаційної, контрольної функцій Ученої ради ВНЗ.

Уся діяльність учених рад досліджуваного періоду була направлена на виконання історичних рішень XXII з'їзду КПРС, Програми КПРС, на подальше вдосконалення підготовки спеціалістів народної освіти.

У процесі виконання функцій учена рада дотримувалася головного завдання глибокого вивчення Програм КПРС, матеріалів Пленумів ЦК КПРС перетворення їх у практичне життя ВНЗ. Під час здійснення регулювальної функції вчені ради здійснювали перегляд робочих планів і програм у світлі постанов рішень пленумів, максимально звільняли час для самостійної роботи студентів. Особливу увагу було приділено наданню допомоги молодим викладачам, їх залученню до плідної роботи колективів кафедр.

Слід наголосити, що під час здійснення регулюючої функції вчена рада неуклінно стежила за процесом вдосконалення педагогічної майстерності, за підвищенням якості лекцій, семінарських і практичних занять. Важливим аспектом здійснення регулювальної функції вченої ради було усунення недоліків у політико-виховній роботі, пошук нових форм виховної роботи серед студентів.

Інформаційна функція вченої ради 1958-1964 рр. передбачала обговорення Постанов КПРС і Ради Міністрів СРСР «Про заходи щодо подальшого розвитку вищої і середньої спеціальної освіти, поліпшенню підготовки і використання спеціалістів» (наказ Міністра освіти УРСР № 125 від 27/8-1963 р.)

У процесі здійснення інформаційної функції вченою радою до уваги бралися постанови Міністерства освіти УРСР щодо стану ідейно-виховної роботи в інших ВПНЗ. Так, під час засідання Вченої ради Донецького педагогічного інституту (протокол № 9) було розглянуто Постанову Міністерства освіти УРСР від 13.12.1963 р. «Про стан ідейно-виховної роботи в Рівненському педагогічному інституті» [1]. Такі процедури були корисними, оскільки порушення, виявлені під час перевірок, мали типовий характер для всіх вітчизняних ВПНЗ [4, арк. 102-103 зв.].

З 1964 р. в УРСР підвищується зацікавленість до науково-дослідної роботи в педагогічних інститутах республіки. Так, виконуючи інформаційну та координуючі функції, вчені ради вітчизняних ВПНЗ обговорили постанову Колегії МО УРСР «Про стан науково дослідної роботи в педагогічних інститутах республіки» (від 17.05.1964 р.). У межах Донецького педагогічного інституту на засіданнях вченої ради було заслухано

звіти щодо стану виконання плану науково-дослідної роботи та затверджено заходи щодо оптимізації та підвищення продуктивності співробітників ВНЗ у цій галузі. Необхідно наголосити, що в такому контексті до виконання контрольної функції вченої ради додавалася регульовальна, координувальна функції [4, арк. 184].

Виконуючи Постанову ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР від 20.04.1964 р. «Про подальший розвиток науково-дослідної роботи у вищих навчальних закладах», на засіданнях учених рад наголошувалося на необхідності налагодження міцних зв'язків зі школами, підприємствами, на необхідності росту наукових кадрів. У зв'язку з цим на виконання вченими радами координувальної та регульовальної функцій було покладено моделювання процесу покращення тематики наукових робіт у напрямку наближення її до народного господарства, інтересів школи та контроль за перебігом означеного процесу [4, арк. 199-200 зв.].

На виконання регульовальної та координувальної функцій учені ради затверджували підсумки навчально-виховної роботи педагогічних інститутів, результати щорічних прийомів студентів, затверджували план роботи вченої ради, політико-виховної роботи ВНЗ, навчальні та перспективні плани розвитку ВПНЗ. Учені ради контролювали питання естетичного виховання студентів, результати науково-дослідної роботи викладачів, суспільно-корисну працю студентів, перебіг перебудови й обладнання навчальних і наукових лабораторій, підготовку до екзаменаційних сесій, результати педагогічних практик, підготовку та перебіг наукових конференцій, вибори на заміщення вакантних посад тощо [5, арк. 10-13 зв.].

Координуючи виховний процес у вітчизняному вищому педагогічному навчальному закладі, вчена рада забезпечувала передусім реалізацію в навчально-виховній роботі принципу комуністичної цілеспрямованості; зв'язку виховання з життям, з практикою комуністичного будівництва, з працею; принципу виховання в колективі; принципу вимогливості й поваги до особистості учня; принципу опори у вихованні на позитивні аспекти характеру учня та його особистості в цілому, принципу врахування вікових й індивідуальних особливостей дітей [5, арк. 48].

Упродовж 1964-1984 рр. функції вчених рад залишилися незмінними, проте процес їх реалізації зазнав змін відповідно до трансформації соціально-політичного курсу СРСР.

У процесі реалізації інформаційної функції в 1964-1984 рр. вчена рада Слов'янського державного педагогічного інституту опиралася на постанови, накази, директивні листи Міністерства Освіти УРСР та КП УРСР, ознайомлювала колектив ВНЗ з їх змістом [6, арк. 126]. Так, на її засіданні від 30.10.1967р. було розглянуто питання про стан виконання постанов ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР та ЦК КПУ і Ради Міністрів УРСР «Про заходи по поліпшенню підготовки спеціалістів та удосконаленню керівництва вищою школою в країні» від 1966 р. (доповідь ректора) [6, арк. 13-20 зв.]. Рада відзначала, що навчально-наукова, адміністративно-господарська частини, кафедри та громадські організації вживали певних заходів, спрямованих на виконання цих постанов. Із метою вдосконалення організації навчально-виховного процесу вченою радою були створені постійні комісії-ради – ідеологічної та виховної роботи, методичної роботи, наукової роботи, зв'язку зі школами. Реалізуючи організаційну функцію, Вчена рада розробила єдиний план виховної роботи серед студентів на весь період навчання. Безпосередньо Вчена рада регулювала, координувала та контролювала його виконання. З метою контролю за виконанням кафедрами постанов ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР та ЦК КПУ і Ради Міністрів УРСР Рада інституту та партбюро практикували заслуховування на своїх засіданнях звітів завідувачів кафедрами [6, арк. 13-20 зв.].

Незважаючи на закритість механізмів внутрішньої координації ВПНЗ, у період 1958-1984 рр. радянським урядом було відзначено недостатню роботу з боку вченої ради

в галузі реалізації її функцій, а саме: в організації роботи деканатів, кафедр і громадських об'єднань стосовно реалізації рішень партії й уряду з питань вищої школи. Ці зауваження стосувалися якісного складу деяких кафедр, науково-дослідної роботи викладачів і студентів, організації самостійної роботи, вивчення передового досвіду роботи шкіл міста, району, області. У робочих планах майже всіх кафедр були відсутні питання організації кафедрами виховних заходів зі студентами в позанавчальний час, відсутні тісні зв'язки кафедр з громадськими організаціями інституту в питаннях навчальної і виховної роботи. Суттєвим недоліком було визначено відсутність систематичного контролю за роботою деканів і кафедр з боку вченої ради, навчально-наукової частини.

З метою чіткого виконання Постанови ЦК КПРС «Про поліпшення роботи з розгляду листів і організації прийому трудящих» та Колегії Міністерства освіти УРСР від 17.11.1967 р. (протокол № 5 від 22.12.1967 р.) і підвищення ефективності реалізації функцій вченою радою було вирішено: 1) розробити чіткий порядок розгляду листів і прийому трудящих керівним апаратом інституту; 2) постійно (не рідше одного разу на квартал) розглядати на засіданнях Ради інституту і на радах факультетів питання роботи з листами і прийому громадян; 3) навчальній частині, заочному відділу, деканатам, кафедрам систематично проводити роз'яснювальну роботу серед вчителів, батьків і учнів у питаннях правил прийому до інституту, порядку одержання документів про освіту, про стаж педагогічної роботи тощо [6, арк. 52-53 зв.].

Виконуючи координувальну та регулювальну функції, вчена рада здійснювала вплив на фінансово-господарську діяльність ВПНЗ. Так, на засіданні вченої ради Слов'янського педагогічного інституту (протокол № 1 від 04.09.1968 р.) заслуговувалась інформація щодо кількості наукових відряджень викладачів. Радою інституту було зазначено, що в окремих випадках мали місце відрядження, які фактично не мали наукового характеру і були розраховані на одержання консультацій, ознайомлення з досвідом роботи тощо. У зв'язку з цим учена рада зобов'язала кафедри посилити контроль за плануванням наукових відряджень і їх раціональним використанням, ґрунтовно обговорювати наслідки наукових відряджень на кафедрах інституту, підняти клопотання перед Міністерством освіти про додаткові 300 крб. на наукові відрядження з інших статей кошторису [7, арк. 5]. Цей факт є прикладом прямого регулювання фінансово-господарської сфери ВПНЗ ученою радою.

Протягом 1964-1984 рр. учена рада більш жорстко контролювала діяльність кафедр вітчизняних ВПНЗ щодо неухильного дотримання в галузі навчально-виховної та наукової роботи Постанови ЦК КПРС «Про подальший розвиток суспільних наук і підвищення їх ролі в комуністичному будівництві». З метою успішного виконання поставлених партією завдань щодо покращення якості підготовки кваліфікованих спеціалістів і їх політичного виховання вчені ради регулювали процес підвищення ідейно-теоретичного та методичного рівнів викладання, а саме: своєчасне відображення в лекційних курсах новітніх даних науки й актуальних подій суспільно-політичного життя. Учені ради посилили контроль за якістю лекцій і процесом систематичного обговорення їх текстів, змісту, форм і методів проведення, підвищенням ролі семінарів у творчому вивченні студентами праць основоположників марксизму-ленінізму, систематичним обговоренням питань загальної та окремої методик проведення семінарських занять, наслідками взаємних відвідувань занять. Центральним питанням усіх учених рад ВПНЗ цього часу була «систематична наступаюча боротьба проти антикомунізму; критика буржуазної філософії, соціології, жорстока відсіч «правому» та «лівому» ревізіонізму» [7, арк. 24].

Координувальна та регулювальна функції вчених рад ВПНЗ поширювалися також і на наукову роботу студентів. Перевірка результатів науково-дослідної діяльності

студентів у Слов'янському педагогічному інституті за 1969 р. виявила низку недоліків, а саме: а) не досить широке заохочування студентів до науково-дослідної діяльності (в інституті десятьма науковими гуртками було охоплено 121 студента); б) наукові гуртки починали роботу не з першого місяця навчального року, в результаті чого написання робіт запізнювалося; в) виконання студентських наукових робіт не завжди доводилося до належного рівня; комсомольська організація інституту, яка мала бути штабом організації наукової роботи студентів, не цікавилася цією проблемою [7, арк. 57].

З метою подальшого розвитку науково-дослідної роботи студентів у ВПНЗ, здійснюючи регульовальну та координувальну функції, вчена рада зобов'язала кафедри ВНЗ своєчасно проводити організацію гуртків і розподіл тем між студентами; викладачів-керівників тем допомагати студентам своєчасно закінчувати роботи та доводити їх до повної готовності; провести підсумкову студентську конференцію; взяти участь у Республіканському конкурсі наукових робіт студентів, у міжвузівській науковій конференції; прийняти запрошення від Луганського педагогічного інституту про направлення доповідачів від Слов'янського педагогічного інституту на конференцію (м. Луганськ), забезпечити зворотній зв'язок доповідачів [7, арк. 57-58 зв.].

Починаючи з 1985 р. розпочався новий етап розвитку освітнього простору ВПНЗ в умовах «перебудови», який тривав аж до 1991 р. Необхідно зазначити, що в цей час не було змінено функції учених рад ВПНЗ, проте відбулося якісне трансформування сутності їх реалізації.

Протягом 1985-1990 рр. процес здійснення вченими радами функцій було регламентовано зверненням Міністра вищої та середньої спеціальної освіти СРСР Г. Ягодіна до викладачів ВНЗ [8, арк. 147].

Вирішення основних завдань з прискорення соціально-економічного розвитку країни вимагало значних перетворень у роботі вищої школи, а також у діяльності колегіальних органів управління, направлених передусім на різке підвищення якості підготовки спеціалістів. Основою для вирішення цього завдання визначалися рішення XXVII з'їзду КПРС і постанова УК КПРС, Ради Міністрів СРСР «Основні напрямки перебудови вищої та середньої освіти в країні». З метою виконання цієї постанови Мінвуз СРСР, а потім і Мінвуз УРСР видали низку наказів і заходів, направлених на конкретне виконання вищезазначених постанов [8, арк. 1-21 зв.].

Виконуючи інформаційну функцію, вчені ради ВПНЗ ознайомили свої колективи зі зміною ситуації щодо професорсько-викладацького складу, з новим Положенням «Про порядок заміщення посад і атестацій професорсько-викладацького складу ВНЗ», яке було затверджене наказом Мінвузу СРСР № 500 від 10.07.1987 р. Згідно з цим наказом змінювалася сутність виконання вченою радою організаційної, координаційної та контрольної функцій, оскільки вищезазначене Положення збільшило вимоги до викладачів. Відтепер процедура обрання на посади професорсько-викладацького складу передбачалася через кожні п'ять років роботи, атестація – через п'ять, десять, п'ятнадцять років, що слугувало основою для підвищення заробітної платні.

Згідно з наказом відбулися якісні зміни в реалізації контрольної функції вченої ради вітчизняного ВПНЗ: 1) атестація кафедр проводилася комісією факультету з подальшим затвердженням на засіданні вченої ради; 2) атестація факультетів проводилася комісією ректорату з подальшим затвердженням на засіданні вченої ради; 3) атестація інших підрозділів затверджувалася на засіданні вченої ради.

Ученими радами було здійснено значну роботу щодо виконання наказу Мінвузу СРСР № 660 від 22.09.1986 р. Відповідно до вимог цього наказу реалізація організаційної функції вченою радою була направлена на доопрацювання всіх навчальних програм з усіх спеціальностей, визначення форм і обсягів організації самостійної роботи

студентів, їх середнього тижневого навантаження. Варто наголосити, що в цей час у навчально-виховному процесі ВПНЗ ідейно-виховній роботі приділялося менше уваги порівняно з попередніми періодами. Діяльність ученої ради було спрямовано передусім на підвищення якості викладання, і як наслідок – рівня знань студентів. Цікаво, що саме в цей час була створена ректорська інспекційна група з контролю якості викладання і знань студентів.

Згідно з інструктивним листом Мінвузу СРСР № 1 від 08.01.1987 р. провідною сферою реалізації організаційної та координувальної функцій ученої ради було визначено опрацювання та застосування нових методів викладу матеріалу, посилення місця самостійної роботи, створення спецкурсів з проблем суспільних наук.

Основою для якісних змін щодо реалізації координувальної та контрольної функцій ученими радами ВПНЗ була низка документів Мінвузу СРСР, які підлягали неуклінному виконанню. Серед таких слід відзначити:

1. Постанову Мінвузу СРСР, секретаріату ВЦСПС і секретаріату ЦК ВЛКСМ від 17.06.1987 р. «Про першочергові заходи з питань розширення участі студентів в управлінні ВНЗ». Ця постанова передбачала активізацію діяльності студентських організацій в реалізації перебудови вузівського життя, а саме: а) кількість студентів у складі ученої ради ВНЗ, факультетів повинна була складати $\frac{1}{4}$ від загальної кількості її членів; б) передбачалась активна участь студентів у виборах ректора, деканів, викладачів на посади; в) гуртожиткам надавалося більш широке самоврядування.

2. Наказ Мінвузу СРСР № 500 від 10.07.1987 р., який затвердив положення «Про порядок заміщення посад і атестації професорсько-викладацького складу ВНЗ». Відповідно до постанови місце кафедри у цьому процесі набувало більш вагомого значення: ректор отримав право зараховувати наказом викладача на посаду строком на один рік, згідно з результатами атестації ставити питання про невідповідність викладача його посаді.

3. Наказ Мінвузу СРСР № 510 від 17.07.1987 р. «Про затвердження типового положення щодо порядку планування навчальної навантаження професорсько-викладацького складу», який дав право вченій раді ВПНЗ розробити відповідно до державних навчальних планів і програм власні норми навантаження викладачів, виходячи з шестигодинного робочого дня.

4. Наказ Мінвузу СРСР № 508 від 15.07.1987 р. «Про затвердження Інструкції щодо порядку призначення і виплати стипендій студентам ВНЗ», який розширив права студентів у процесі призначення стипендій, затвердив 50 % надбавки студентам з відмінними оцінками, 25 % – з добрими і відмінними оцінками, збільшив матеріальну допомогу для студентів.

5. Інструктивний лист, який дозволяв з 01.09.1987 р. викладачам пенсійного віку працювати у ВНЗ на $\frac{1}{4}$ ставки з правом отримання повної пенсії.

6. Наказ Мінвузу СРСР № 600 від 22.09.1986 р. «Про розвиток ініціативи науково-педагогічних вузів і розширення їх прав щодо здійснення перебудови навчального процесу».

7. Наказ «Про роботу з підвищення якості підготовки спеціалістів, яка здійснюється деканатами та кафедрами, про подальші завдання з реалізації постанови ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР і про заходи з корінного вдосконалення якості підготовки та використання спеціалістів з вищою освітою в народному господарстві».

8. Наказ «Про роботу з добору, розстановки та виховання науково-педагогічних кадрів і завдання колективу інституту щодо виконання Постанови ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР і про заходи з удосконалення підготовки та використання науково-педагогічних кадрів (1987 р.). Результати виконання комплексно-цільової програми «Кадри» [9].

Отже, проведений аналіз діяльності вчених рад ВПНЗ дозволив виокремити їх функції, а саме: організаційну, інформаційну, координувальну, регулювальну, контрольну. Було доведено, що вчена рада як колегіальний орган управління ВПНЗ керувалася безпосередньо державними нормативними документами в галузі вищої освіти. У процесі наукового пошуку визначено, що формою роботи вченої ради, яка залишалася незмінною впродовж усього хронологічного періоду дослідження, були засідання, але у кожен період розвитку освітнього простору ВНЗ вони набували нового змістовного наповнення.

Перспективу подальшого наукового вивчення становлять дослідження механізмів взаємодії ученої ради як колегіального органу керівництва ВНЗ із ректором, ректоратом і структурними підрозділами в контексті організаційно-педагогічної діяльності.

Література:

1. Высшая школа. Сборник основных постановлений, приказов и инструкций / под ред. Е. И. Войленко. – М. : Высшая школа, 1965. – Ч. 1.- 431 с.
2. Высшая школа : Сборник основных постановлений, приказов и инструкций [В 2-х ч.] / под ред. Е. И. Войленко. – М. : Высшая школа, 1978. – Ч. 1. – 399 с.
Державний архів Донецької області
Фонд р-3765. Донецький державний педагогічний інститут. Оп. 1.
3. Спр. 435. Протоколи засідань Ради Донецького державного педагогічного інституту. 185 арк.
4. Спр. 467. Протоколи засідань Ради Донецького державного педагогічного інституту. 213 арк.
5. Спр. 507. Протоколи засідань Ради Донецького державного педагогічного інституту. – 146 арк.
Фонд р-3313. Слов'янський державний педагогічний інститут. Оп. 1.
6. Спр .211. Протоколи засідань Ради Слов'янського державного педагогічного інституту, 126 арк. С. 5.
7. Спр. 228. Протоколи засідань Ради Слов'янського державного педагогічного інституту, 122 арк.
Фонд р-4660. Горлівського державного педагогічного інституту іноземних мов. Оп. 1.
8. Спр. 772. Протоколи засідань Ради Горлівського державного педагогічного інституту іноземних мов, арк. 147.
9. Спр. 840. Протоколи засідань Ради Горлівського державного педагогічного інституту іноземних мов, 331 арк.

Решетова И.А.

ФУНКЦИИ УЧЕНЫХ СОВЕТОВ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ВЫСШИХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ (1958-1990 ГГ.)

В статье охарактеризованы функции ученых советов отечественных высших педагогических учебных заведений 1958-1990 гг. Выделено организационную, информационную, координирующую, регулирующую, контролирующую функции и определено, что функции ученых советов на протяжении исследуемого периода имели неизменную структуру, но в то же время содержательный компонент реализации функций имел некоторые особенности, поскольку определялся, во-первых, изменениями в законодательной базе страны относительно отрасли высшего образования; во-вторых, изменением приоритетов развития образовательной политики, формированием новых общественных и общечеловеческих ценностей. Во время научного поиска исследованы особенности реализации функций ученых советов отечественных высших педагогических учебных заведений в разные периоды развития образовательного пространства.

Ключевые слова: ученый совет, функции ученых советов, отечественные высшие педагогические учебные заведения, 1958-1990 гг.

Reshetova I.A.

FUNCTIONS OF SCIENTIFIC BOARDS IN THE EDUCATIONAL AREA OF NATIVE HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS (1958-1990 YEARS)

The author has proved that academic councils as a collegial controlling body in the system of administration of higher educational institutions has been a center of inner coordination and it has provided the effective interaction of all structural departments. Functions of academic councils of native higher educational institutions of 1958-1990 years have been characterized in the article. The researcher has singled out such functions like informative, coordinative, regulative and controlling ones and a conclusion has been made that functions of scientific boards have had a constant structure during the researched period and at the same time the content component of realization of functions has had certain peculiarities because it has been firstly determined by the changes in legislative basis of the state which denote to the branch of higher education, secondly by changes of the priorities in development of educational policy, by the approval of new social and moral values. The peculiarities of realizing functions of native higher educational institutions during different periods of development of the educational area have been determined during scientific research. The author has explained that during the researched period of development of scientific area of native higher educational institutions the process of realizing functions of academic councils has had such peculiarities like the enclosing of mechanisms of inner coordination of the activity of higher educational institutions by collegial bodies, the dependence of the content of the educational process and research work of native higher pedagogical educational institutions on the ideological party directives.

Key words: scientific board, functions of scientific boards, native higher pedagogical educational establishments, 1958-1990 years.

УДК 373.033 (4-01)П пол.20

Славська Я.А.*

ЕКОЛОГО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ
У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ

У статті проаналізовано досвід еколого-естетичного виховання молоді України в другій половині ХХ – на початку ХХІ століть. Здійснено педагогічний аналіз тенденцій шкільної екологічної освіти, визначено основні етапи її розвитку; здійснено науково-теоретичне обґрунтування сучасної парадигми еколого-естетичного виховання молоді. На основі системного аналізу виявлено загальні тенденції у визначенні теоретико-методологічних засад еколого-естетичного виховання молоді; визначено основні підходи до диференціації еколого-естетичного виховання за функціональними ознаками відповідно до періодизації природоохоронного руху. Висвітлено педагогічні умови, форми і методи еколого-естетичного виховання учнівської молоді.

Ключові слова: еколого-естетичне виховання, екологічна освіта, учнівська молодь, педагогічні умови, педагогічні методи, Україна.

Провідна думка вчених акцентується на тому, що вирішення екологічних проблем має підтвердити інтелектуальну зрілість людини, її готовність до високого рівня самовиявлення для збереження життя і задоволення культурно-естетичних потреб. Формування екологічної культури в широких верств населення є загальновизнаною домінантою в сучасному екологічному русі різних країн, зокрема України. У зв'язку з цим особливого значення набувають духовно-моральні імперативи, покликані здійснювати облагороджуючий вплив на людину, виховувати її в дусі гуманістичних ідеалів і цінностей, прищеплювати почуття відповідальності за прийняті рішення щодо довкілля. Центральне місце при цьому відводиться школі як загальноосвітньому закладу, в якому отримує підготовку до життя переважна більшість молоді шкільного

* © Славська Я.А.*